

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING

Emnenr. 6

Fylke: Telemark

Tilleggsspørsmålnr.

Herad: Holla

Emne: Folkelege musikkinstrument. Bygdelag:

Oppskr. av: Martinus Fohn

Gard:

(adresse): Ten

G.nr. 23

Br.nr. 22

A. Merk av om oppskrifta er etter eiga røynsle.

B. Eller om den er etter andre heimelsmenn: (ta også med alder, heimstad, yrke):

SVAR

I Holla har man såvitt meg
 bekjent kun brukt felle, men
 hva tid den kom i bruk kjenner jeg
 ikke til. Min far som var født 1837
 kunne fortelle at fela var brukt
 i hans foreldres tid. Der var enkelte
 fellemakere som bygde feler, men
 navn navn kjenner ikke fra eldre
 tid. I den senere tid i slutningen
 av 1800-året var her et par stykker
 som bygde feler. Den ene var smed
 John Lindgren som døde i år om-
 kring 90 år gaml. Den andre var en bror
 av meg som døde i 1932. Hans
 sønnesøn er i besiddelse av en av
 de feler han arbeidet.

Tilene til felur kalles bund og låk,
 strasken, broen, halsen, strengeholler
 og stillepinne, notepinne og
 fellest. Vertil lågan (buen)

Til bunnen bruktes lön eller
 svartor, lön i halsen og finnvoksen
 hvitgran i låket. Til strasken
 bruktes lön.

Old felle

Forsvrig har der onest vert brukt innførte tyske feler. Fela ble brukt i bryllupper og i sammenkomster, men er i senere tid forbrunget av flerradige lekspil.

Av felespillere kan nevnes Tor Striken som døde antagelig omkring 1850. Han spille i mange bryllupper og fester. Hans søn Ole Striken var en flink spillemann. Han er død for en del år tilbake. En søn av ham Tor Striken er flink på fela. Så hadde vi Tomas Olsen Brøndalen som er død for ca. 15 år siden. Underlegende og min fornevnte broder Peder Andersen ble også brukt meget til å spille i bryllupper og på fester. Per Persen Sagbruket, som nå er død var god spillemann.

Ad fela

Laugelikk har vert meget brukt fra gammelt av men nå er disse instrumenter forsvunnet. Den flinkeste til å spille laugelikk i Holla var Peder Kristensen Vibeto, som døde for 3 år siden. Han spille engang i Kringkastungen.

Hans Brennebu som døde for omkring 50 a 60 år siden var sers flink til å lage laugelikker og til å spille Materialerne i instrumentet måtte vere av kvitgran og helst i et tre som lynt hadde slått ned i. Hans hadde 2 sønner og 3 døtre som var flinke på laugelikken. Med inntagelse av den

Ad Laugelikk

ad
Langebitt

3
sammen Johannes som bor på Holla
gaulshjem, se de alle døde.

Instrumentet spilles med fjørpinne

VII
Salmodikoen spille mine lærer
da jeg gikk på skolen fra 1877 og fram-
over. Han ledet sangen med den. Utanom
dette tilfelle har jeg ikke kjennskap til
at dette instrumentet var i bruk i Holla

IV
Munnharpe var meget i bruk i
1850 og framover. Min far var som med
og var den eneste i Holla som laget
dette instrument. Den besto av en
bøile og fjør som vedtakte rids disse.
Den benyttes med bøilen, grina og
fjeren. Bøilen var rund mens grindar-
mene var firkantet - tykkere bak fra
bøilen - ca. 4 mm. og tok av framover
til spissen til ca. 2 mm. Den måtte bøies
slik at skarpekanterne pekte mot hverandre.
Fjeren der ble sat ind i en åpning i bøilen
og festedes med en kile. Fjeren var bredest
og tykkere bak fra bøilen og tok jevnt
av i bredde og tykkelse framover. Den
måtte festes så den nøiaktig fulgte grind-
armene så nær som mulig, men måtte
selvsagt ikke berøre disse. Den spilles
på den måte at man holdt grindarmene
løselig mot leppene og varierte tonen med
disse å svinge. Helt harpen var ca 8 cm
lang. - Der kom i ottiaa munnhar-
per i butikkerne, men disse var bare
halvparten så lange og var ingen klargi

Langelur har tidligere vært meget i bruk her. Sertig hadde budeerne på skoleane langelur og "tutarhorn" - et kroke horn. Det var almindelig tro at bamsen spydde langelur og tutarhorn. Således herom det etter bamsen når han sitter i ensomhet oppe i fjelloia:
 "Langelur å tutarhorn det vil jeg ikke høre, men bånestrik og flåstelap det klinger i mit øre."

De langelurer som har vært brukt her var av tre. Et rettvokest stok eller emne ble kløvd etter midten, begge stykker uthulet og formet. Derpå lakt sammen og reinvt med never.

Vilo Olsou Brønolau, senere Vibeo var selv flink til å lage langelurer. Han er død for over 40 år siden. Hans søn Tiedes Vilsen Vibeo optok arbeidet og laget mange langelurer. Han er død for en velle ti år siden. En søn av ham Arthur Vibeo har lært Kunstuu og laget endel.

I forsluingen av oldtårne ble her arrangert en konkurranse i å blase lūr og spille på langelik. Jeg minnes det var en postmester Rasen som fikk det i stann. Her fikk frk. Gmnhild Tufte 1. pr. for lūr, og såvitt jeg husker, frk. Marie Brennebu for langelikspil.

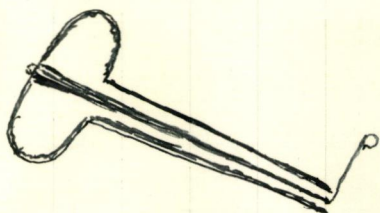
E.S.

Strunger til Zela var indførte Lammstrunger. Senere tok mange til med å bruke stål i kvinden (i strungen)

Lektor Ufferbæe har oversendt
 mig spørgsmålstisterne med
 anmodning om at besvare
 spørgsmålene så godt som mulig
 og derefter indsende samme direkte
 Håper at noe av det jeg har
 svart på kan vere av interesse.

Fre. Hølle 15-12-47
 Arbeidst
 L. M. Fohn

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING
 adr. NORSK FOLKEMUSEUM
 BYGDØY

NORSK ETNOLOGISK GRANSKING